

Юрый ТРАЯН:

«Я ТРОЙЧЫ КІДАЎ БАЛЕТ»

«Не важна, чым займаецца чалавек, — галоўнае, каб быў вынік»

Вернісаж

АД «СЛУЦКІХ ХЛОПЧЫКАЎ» — У ВЯЛІКІ СВЕТ

Мастацкая выстаўка ў прасторы гістарычнага музея — з'ява звычайная, калі гэта Нацыянальны гістарычны музей, калі выстаўка раскрывае мастацкі пэўную тэму, напрыклад, у адным з абласных краязнаўчых музеяў. Ці — у літаратурным, лепш у сувязі з персаналяй, якой прысвечана музейная скарбніца. Зусім іншая справа — арганізацыя мастацкай выстаўкі ў музеі «Замкавы комплекс «Мір»».

«Барбара»
мастак пісаў 20 гадоў.

— Але мы адважна ідзем па гэтым шляху — шляху спалучэння гісторыі гаспадароў нашага замка, гісторыі канкрэтных перыядаў часу і з'яў сучаснага выяўленчага мастацтва, — гаворыць дырэктар музея «Замкавы комплекс «Мір» Аляксандр ЛОЙКА. — Вось зараз у нас размясцілася выстаўка «Сімвалы часу. Боскае і зямное ў творах Георгія Скрыпнічэнкі. Выстаўка жывапісу і графікі». Куратар гэтага творчага праекта мастацтвазнаўца Ала ЗМІЁВА сабрала тут з розных калекцый работы цікавага жывапісца і графіка, які адкрывае новыя адметнасці багатага на постаці беларускага мастацтва. Няўжо ў перапынку падчас знаёмства з гістарычнымі экспанатамі гэта не будзе цікава наведвальнікам нашага музея?

Георгій СКРЫПНІЧЭНКА (1940—2015), які нарадзіўся ва Украіне, пасля Вялікай Айчыннай вайны разам з бацькамі пераехаў на Міншчыну, у Слуцк. У невялікім беларускім гарадку ён знайшоў галоўнае захапленне свайго жыцця, якое стала для яго прафесіяй на доўгія гады. Творчая спадчына мастака складае ці не тысячу, а можа, і болей работ. Далёка не ўсе яны сталіся здабыткам музеяў, карцінных галерэй, прыватных калекцыянераў. Георгій Скрыпнічэнка вельмі неахвотна развітваўся са сваімі творами. Мастака, які арыгінальна, па-філасофску спрабаваў аб'яднаць у сваёй творчасці сучаснасць і мінуўшчыну, краіны і народы, які надзяляў сваіх герояў рысамі стваральнасці чалавечага жыцця і разбуральнасці, уласцівай свету, даўно залічылі да беларускіх сюррэалістаў. У размовах пра Скрыпнічэнку абавязковай лічыцца згадка пра Сальвадора Далі. Адзін з гасцей выстаўкі ў Міры, вядомы ў краіне дыпламат і ў нядаўнім мінулым міністр замежных спраў Беларусі Сяргей МАРТЫНАЎ заўважыў, што ў пачатку сваёй творчай работы Георгій Скрыпнічэнка мог і не ведаць гэтага славутага мастака, тым больш наўрад ці бачыў ён у 1960-я гады рэпрадукцыі карцін Сальвадора Далі, яго альбомы.

«Блудны сын» (1969—1992; і такая часавая адлегласць, пазнака вяртання да распачатай некалі рэалізацыі ідэі сведчаць пра глыбокую паяднанасць свядомасці мастака з некалі вынайздзеным сюжэтам, яго нежаданне аддаваць на суд глядачу да канца невыказанае), «Барбара» (праца над ёю ішла ў 1987—2007 гг.), «Мінскія варыяцыі» (1977), «Дзень схіліўся да ночы» (1976—2001 гг.) — да адкрыцця гэтых і іншых работ Георгія Скрыпнічэнкі запрашае замак у Міры. Выстаўка будзе працаваць некалькі месяцаў. Яна — яшчэ і напамін пра тое, што жывапісец выйшаў са слускага гуртка Уладзіміра САДЗІНА. Як, дарэчы, і дзясяткі іншых мастакоў. Найбольш вядомыя з іх — Уладзімір Голуб, Уладзімір і Міхаіл Басалыгі, Уладзімір Цэслер, Уладзімір Акулаў, Ігар Ціткоўскі... «Слуцкімі хлопчыкамі» назваў на выстаўцы ў Міры плеяду гэтых творцаў мастацтвазнаўца Юрый АБДУРАХМАНАЎ, акрэсліваючы не толькі першыя крокі Георгія Скрыпнічэнкі ў творчасць, але і зважаючы на яго і іншых мастакоў са Слуцкыні, Слуцка светапогляд.

Ігнат ПАЎЛАЎ.
Фота Кастуся ДРОБАВА.

За сваё жыццё Юрый Антонавіч паспеў увасобіць на сцэне першыя сольныя партыі ў балетах, сярод якіх — «Спартак», «Лебядзінае возера», «Стварэнне свету», «Шчаўкунок» і многія іншыя, паставіць балеты «Вітаўт», «Анастасія», «Трыстан і Ізольда», «Крылы памяці», зрабіць пастаноўкі да танцаў у кіно і нават модных паказаў. А сёння, сярод іншага, працягвае дзяліцца вопытам з маладым пакаленнем артыстаў. Якраз пасля адной з рэпетыцый і напярэдадні яго юбілею (6 кастрычніка майстру споўніцца 70 гадоў) мы пагаварылі з галоўным балетмайстрам Вялікага тэатра Беларусі народным артыстам Юрыем Траянам пра вернасць прафесіі, балет ва ўсёй яго шматграннасці і закулісе яго жыцця.

АРТЫСТАМ ДАДЗЕНА АДЧУВАЦЬ НЕЙКІЯ РЭЧЫ БОЛЬШ ВОСТРА

— Юрый Антонавіч, вывучаючы шматлікую інфармацыю пра вас, сустрала такое вызначэнне: «Юрый Траян — гэта цэлая эпоха ў сучасным балетным мастацтве».

— Такіх выканаўцаў як я, маіх калег, якіх я вельмі паважаю, было вельмі многа. У балете адзін чалавек нічога не робіць — ні артыст кардэбалета, ні выканаўца галоўнай ролі, ні пастаноўшчык. Каб сапсаваць спектакль, дастаткова аднаго, які зробіць нешта не тое. А вось каб атрымалася добрая пастаноўка, патрэбны сотні людзей. І гэта не толькі тыя, хто на сцэне, а і тыя, хто вакол яе — грымёры, касцюмеры, выкладчыкі, хор, аркестр — усе яны робяць спектакль. Таму я ўвогуле не люблю рознага кшталту гучных заяў. Лічу, што проста добра і сумленна адпрацаваў 52 сезоны, зараз пачаўся 53-і...

— Мне даводзілася чуць, што тэатр для глядача пачынаецца з вешалкі. Для вас ён пачынаецца з чаго?

— Для мяне тэатр — гэта людзі, якія ў ім працуюць. Прафесія ў нас нялёгкая, яна патрабуе фізічных і эмацыянальных укладанняў. Калі артысту не ўдаецца нешта на рэпетыцыі, то да спектакля ён павінен вывучыць усё і старацца, як ніхто іншы. І ён будзе — не таму, што я яго прымусіў, а таму, што побач людзі, якія танцуюць добра, — і ён павінен адпавядаць, рабіць не горш за іх. Артысты вельмі эмацыянальныя, але ім Богам дадзена адчуваць нейкія рэчы больш востра, ярка і паказваць гэта іншым. Таму працаваць з імі няпроста, а калі ўдаецца, то атрымліваеш вялікае задавальненне.

— А ад якіх памылак хочацца перасцерагчы маладых артыстаў?

— Калі ўважліва паглядзець, то на сцэне ты памыляешся ў нечым, таму што няправільна дзейнічаў у жыцці. Напрыклад, парушыў рэжым перад спектаклем ці легкадумна паставіўся да ролі.

ПАВАЖАЮ Ў ЛЮДЗЯХ УПАРТАСЦЬ

— У вашай творчай біяграфіі ад самага пачатку ёсць эпізоды, калі здзіўляешся, як вам удалося не сысці з прафесіі. Вы паступілі ў харэаграфічнае вучылішча і некалькі разоў кідалі яго. Потым у 21 год атрымалі званне «заслужаны артыст», а ў 25 — трайму... Што дапамагала вяртацца ў строй?

— Жыццё — яно не такое, як яго маюць, а такое, як складаецца. Я не ведаю ніводнага чалавека, у каго ўсё было толькі бліскуча ці толькі жакліва. Заўсёды — то ўзлёт, то падзенне. Прычым у многіх падзеннях мы самі вінаваты. Я кідваў балет тры разы. Першы раз — калі прыйшоў на заняткі ў вучылішча і мне страшна не спадабалася. Бацькі толькі вясной змаглі вярнуць мяне назад, калі паабяцалі купіць ровар. Потым кідваў у сувязі з траўмай (я ж разумеў, што як раней ужо танцаваць не змагу, а ў маладосці ўсё вельмі эмацыянальна ўспрымаеш). Быў яшчэ

Фота Яна ХВЕДЧЫНА.

і момант, калі сыходзіў з балета пасля адлічэння з Ленінградскага вучылішча.

— Гэта адбылося з-за бойкі. Каго абаранялі, памятаеце?

— Дзяўчыну, з якой мы і да гэтай пары падтрымліваем сувязь. Яна зараз жыве ў Сярэдняй Азіі... То-бок не ўсё так прыгожа і гладка, як можа падавацца. Былі хваробы, творчыя, сямейныя праблемы. Мне, можа, пашчасціла, што я працую з людзьмі і разумею, што складаецца ўсё можа па-рознаму.

— Дык што ж дапамагло застацца ў прафесіі — любоў да мастацтва ці нешта іншае?

— У мужыкоў гэта называецца «раззлаваўся». Ці можна спісаць гэта на нейкую ўпартасць. Шчыра кажучы, я паважаю ў людзях гэтую рысу.

— Можца раскажаць, што лічыце мінусам сваёй прафесіі?

— Ні адзін сур'ёзны артыст балета не жыве без траўм і хвароб. Прычым, калі ёсць нейкія праблемы ў 20, то і ў больш сталым узросце яны ўзнікнуць. Лад жыцця. З раніцы і да дзвюх гадзін працуем, потым перапынак да шасці і цэлы вечар на рабоце. Выхадны адзін раз на тыдзень, і то ў панядзелак, калі ўсё людзі працуюць. І так усё жыццё, дзесяцігоддзі. Не абыходзіцца і без стрэсаў, сямейных праблем.

— Па вашых назіраннях, сёння ў балете многа маладых. Для каго мастацтва на першым месцы?

— Для большасці. Не адзін раз у нас былі сітуацыі, калі матэрыяльны бок пачынаў адставаць. Гэта і 90-я гады, і тое, што цяпер адбываецца ў сувязі з каранавірусам. Мы некалькі месяцаў не паказвалі спектаклі. А прэмія, з якой складаецца большая частка заробку, фарміруецца з прыбытку за пастаноўкі. Але ўсё роўна ніхто нікуды не збягае. Усе працуюць, таму што бачаць і разумеюць сітуацыю. І, безумоўна, наш тэатр вельмі знакаміты, хоць ёсць месцы, дзе значна больш плацяць за той узровень майстэрства, які маюць нашы артысты. Вядома, некаторыя з'язджаюць, але большасць застаецца, бо ім важна наша краіна, ім цікавы той рэпертуар, які ёсць у нас. І да нас нават едуць з-за мяжы (у нас працуюць французы, японцы, расійскія і ўкраінскія артысты), бо мы можам забяспечыць той прафесійны ўзровень, які прываблівае артыстаў.

ЦАНЮ ТЫХ, ХТО ЗАСТАЕЦА

— А калі казаць пра рэпертуар, то якім шляхам тут варта ісці: арыентавацца на запат у глядачоў ці ўсё ж такі імкнуцца выходзіць публіку мастацтвам?

— Гэта дзве крайнасці, якія ўвесь час змагаюцца, як дабро са злом. І я лічу, што ў фарміраванні рэпертуару павінны прысутнічаць абодва кірункі. Трэба рабіць нейкія рэчы для глядача, але не паступаючыся якасцю. А нейкія спектаклі, можа,

не будуць мець такога эфекту на публіку, але затое прымусяць яго задумацца, адчуць нейкія тонкія рэчы.

— Вас радуе, што ваш сын стаў юрыстам, а не пайшоў па вашых слядах?

— Я не бачыў у яго схільнасці да гэтай прафесіі, і ён сам не хацеў, таму не настойваў на выбары. Мне насамрэч не так важна, чым займаецца чалавек, — галоўнае, каб быў вынік. Напрыклад, майму ўнуку 10 гадоў, і ён займаецца гольфам. І падае добрыя надзеі, нават удзельнічае ў спаборніцтвах з дарослымі. Бацькі даюць яму выбар, і калі дзіця мае да гэтага спорту інтарэс, то чаму б і не? Думаю, так і павінна быць у кожнага.

— У вас як у творчага чалавека з гадамі погляды на каханне і сяброўства змяніліся?

— Вядома. У юнацтве было шмат эмоцый. А потым з узростам пачынаеш разумець, што не ўсякая закаханасць ёсць каханне. Бо ў ім трэба яшчэ, каб дадаткова была павага, станоўчая ацэнка іншага чалавека. Вось мы з жонкай пражылі разам 32 гады і ні разу не пасварыліся. Бо імкнёмся слухаць і чуць адно аднаго. А што датычыцца сяброў, то скажу шчыра — я не ўмею сябраваць. І цяпер у жыцці засталіся толькі тыя людзі, якія прымаюць мяне такім, які я ёсць. Са мной няпроста, але я цаню тых, хто застаецца нягледзячы ні на што.

— Яшчэ вось цікава, ці не змяняеца вага ўсіх узнагарод і званняў артыста пры жыцці ў параўнанні з тым, калі яго імя ўжо ўпісана ў гісторыю мастацтва?

— Я вам адкрыю адну таямніцу. Званні — яны важныя, бо грэюць душу, гэта найвышэйшая ацэнка твай працы наро-

Партыя Вацлава ў спектаклі «Бахчысарайскі фантан».

дам, краінай. Аднак хоць гэта і знак павагі, але ён не галоўны, бо я ведаю многа артыстаў, якія не змаглі атрымаць званні, узнагароды, хоць і заслужылі іх. Разам з тым любое званне абавязвае трымаць пэўны ўзровень прафесіяналізму. Ніколі не забуду, як у мяне ўсё трымцела ўнутры, калі мяне, маладога артыста, на канцэрце аб'явілі «выступае заслужаны артыст»! Тады я адчуў, наколькі гэта адказна.

— Што вам дапамагае пераагрэвацца і адпачываць ад працы?

— Люблю праводзіць час у адзіноце на дачы. Жонка здзіўляецца, як я тры дні сяджу сам і не вар'яюся. А мне падабаецца, што маю магчымасць ад усяго адключыцца, чытаць, нешта майстраваць. Я, ведаеце, рукамі шмат усяго рабіць умею. І маблю магу зрабіць, і машыну заўсёды сам рамантую... Мне проста цікава спрабаваць штосьці новае, чаго я не ведаю.

— А ёсць нешта, чаго не паспрабавалі і цяпер шкадуеце?

— Шмат чаго я ў жыцці не паспрабаваў. Вось глядзіце, я танцаваў практычна ўсе вядучыя ролі ў нашым рэпертуары, самыя розныя. Аднак усе — станоўчыя. Я нават не праяўляў цікавасці да адмоўных герояў. А калі пачаў выкладаць, то раптам зразумеў, наколькі яны цікавыя. Яны складаныя, але даюць бязмежную прастору для творчасці артыста. І я вельмі пашкадаваў, што нават не паспрабаваў сябе ў ролі адмоўнага героя.

Алена ДРАПКО.

Поўную версію інтэрв'ю глядзіце на сайце zviazda.by